

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

по професионално направление 3.8. Икономика,
научна специалност „Статистика и демография”

Изготвил рецензията: доц. д-р МАРГАРИТА НИКОЛОВА ЛАМБОВА, катедра „Статистика и приложна математика” – ИУ-Варна, професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност „Статистика и демография”

Основание за представяне на рецензията: заповед РД-06-154/27.10.2021 г. на зам.-ректор по НИДРК на ИУ-Варна за назначаване на научно жури и първо заседание на Научното жури на 02.11.2021г.

Автор на дисертационния труд: КОНСТАНТИН ГЕОРГИЕВ КАПИТАНОВ

Тема на дисертационния труд: „ВЛИЯНИЕ НА ПРЕКИТЕ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ ВЪРХУ ИНВЕСТИЦИОННИЯ ПРОЦЕС НА ГРУПИ СТРАНИ ОТ ЕВРОПА”

I. Информация за докторанта

Константин Капитанов се дипломира в ОКС „бакалавър”, специалност „Статистика и иконометрия” през 2011г. и в ОКС „магистър”, специалност „Прогнозиране на финансови пазари” през 2012г. През 2012г. печели конкурс и е назначен на академичната длъжност „асистент” към катедра „Статистика”, работи като такъв до 2016г. От 2017 до 2019г. работи на длъжност „експерт бизнес развитие” в „Ред ууд трейд” ООД, след което започва работа като координатор в „Микромакс трейд” ООД, където работи и в настоящия момент. Зачислен е в докторантura на самостоятелна подготовка през 2013 г. (заповед РД-17-4126/06.11.2013г.) и е отчислен през 2016г. (заповед РД-17-4540/31.10.2016г.) с право на защита.

II. Общо представяне на дисертационния труд

За участието си в процедурата за публична защита Константин Капитанов е представил дисертационен труд, който съдържа всички необходими елементи според изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на закона за развитие на академичния състав в РБългария. Той е с общ обем 212 страници, съдържа въведение, изложение в три глави и заключение. Използваната литература включва 136 източника, 65 от

които на английски език, допълнително са посочени 26 източника от интернет. В изложението са поместени 31 таблици и 48 фигури. Доказателствата за осъществените експерименти и получените резултати са поместени в 2 приложения с общ обем 12 страници.

Научният проблем, залегнал в основата на дисертационния труд, е сериозен и актуален в условията на финансова глобализация и политиката за развитие на Европа на различни скорости. Проблемът е свързан с предположението на автора, залегнало в тезата на дисертационния труд, за различна степен на взаимна зависимост между преките чуждестранни инвестиции и вътрешния инвестиционен процес при групи държави, обособени според периода на членство в или гравитацията около Европейския съюз. Научно изследване, целящо доказването на подобна теза, изиска задълбочени познания по макроикономика, както и в областта на иконометричното моделиране на зависимости и методите на панелния анализ. То създава възможности за разгръщане на научния потенциал на докторанта и за постигане на научни приноси.

Въз основа на посочените параметри на дисертационния труд на Константин Капитанов може да се твърди, че той отговаря на общите изисквания на чл. 27, ал. 1 и 2 от ППЗРАСРБ.

III. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

Дисертацията на Константин Капитанов е представена под формата на монографичен труд, в който се търси и е намерено решение на научен проблем, свързан с влиянието, оказвано от преките чуждестранни инвестиции върху вътрешния инвестиционен процес в европейски държави, групирани на базата на предложен от автора критерий. Въз основа на статистико-иконометричен анализ са постигнати резултати, които могат да бъдат квалифицирани като принос в науката.

Йерархичната структура на дисертацията съответства на логическата последователност на изложението. Благодарение на коректно формулираните във въведението обект, предмет и теза, кореспондиращи с темата на изследването, научният труд не съдържа значими логически противоречия и неточности.

Първа глава, която включва 5 параграфа, представлява теоретико-методологическа рамка на изследването. На първо място е разгледана същността на инвестиционния процес като обект на изследването. На второ място е представен механизъмът за взаимодействие между преките чуждестранни инвестиции и инвестиционния процес на базата на научните позиции на няколко основополагащи макроикономически теории. В трети параграф е направен обстоен преглед на различни съвременни иконометрични модели за изследване на

зависимостта между преките чуждестранни инвестиции и инвестиционния процес. В четвърти параграф в теоретичен аспект са представени същността и ползите от приложението на панелния анализ. На последно място, в пети параграф, са засегнати информационните аспекти на изследването, включително макроикономическите променливи, използвани при моделирането на инвестиционния процес. Особено внимание е отредено на представянето на предложената от автора класификация на 36 европейски държави, включени в изследването, според времето на започване на членството в или гравитацията около ЕС.

Всеки от четирите параграфа **на втора глава** включва икономико-статистически анализ на инвестиционния процес за една от четирите групи държави, като е осъществен и сравнителен анализ, но той не се откроява много ясно при подобна структура, която не позволява в края на главата да бъдат изведени обобщените резултати от него.

Четвърта глава включва изследване на влиянието на преките чуждестранни инвестиции върху инвестиционния процес чрез иконометрично моделиране на базата на класически многофакторен регресионен анализ и на панелен анализ. В първи параграф е осъществено моделиране на зависимостта между няколко независими макроикономически променливи, в това число преките чуждестранни инвестиции, от една страна и вътрешните инвестиции от друга, за всяка от групите държави, като са използвани класически многофакторни регресионни модели. Втори параграф включва изследване на влиянието на преките чуждестранни инвестиции върху инвестиционния процес за всяка от групите чрез иконометрични модели, основани на класическия панелен подход, който позволява отчитането и контрола на индивидуалната хетерогенност между отделните държави, включени в групите. Трети параграф включва аджустирани панелни модели, които позволяват измерването на скоростта на агрегиране на вътрешните инвестиции като ендогенна променлива.

В представеното заключение авторът е обобщил получените резултати, като на тяхна основа е очертал насоки за разработване на по-ефективни политики, свързани с управлението на преките чуждестранни инвестиции.

Получените резултати позволяват извода, че поставената цел е постигната.

Авторефератът е с общ обем 38 страници, включва обща характеристика, структура и кратко изложение на дисертационния труд, както и справка за приносите, списък с публикациите по дисертационния труд и подписана декларация за оригиналност. Той представя синтезирано, обективно и точно съдържанието на дисертационния труд, като съдържа обобщения и изводи, съответстващи на постигнатите в изследването резултати.

Като цяло може да се направи заключение, че докторантът има задълбочени познания и притежава способност за самостоятелни научни изследвания. Формата и съдържанието на дисертационния труд са в съответствие с изискванията на чл. 34, ал. 2 и 3 от ПУРПНСЗАД в ИУ-Варна.

IV. Идентифициране и оценяване на научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд

Научният труд съдържа приносни моменти, които са достатъчно основание за положителната му оценка. Във включената в автореферата справка са формулирани пет приноса, първият от които е теоретичен, а останалите практико-приложни.

V. Оценка на публикциите на докторанта

Представени са четири самостоятелни публикации по темата на дисертационния труд – една статия и три научни доклада, като е изпълнено изискването по чл.35, ал.1, т. 4 от ПУРПНСЗАД в ИУ-Варна, поне една от научните публикации да е включена в индексирани, рефериирани и оценявани списания.

VI. Критични бележки и препоръки

Въпреки че като цяло научният труд не съдържа значими логически противоречия и неточности, се открояват някои моменти, които са дискусационни от гледна точка на съдържателната логика и позволяват следните бележки към докторанта:

1. Така формулирана, научната цел не позволява съвсем еднозначно открояване на двете взаимносвързани основни направления на изследването – от една страна икономико-статистически анализ на инвестиционния процес в групите страни, обособени според предложена от автора класификация, и от друга страна иконометрично моделиране на влиянието на преките чуждестранни инвестиции върху вътрешните инвестиции, при което първото направление е основата, върху която стъпва второто.
2. Формулрани по този начин, задачите на изследването не кореспондират директно с обекта на изследване (задача 1), заглавието на втора глава, както и с параграфите в нея (задача 2) и с въведената от автора групировка на държавите (задача 3).
3. Параграф 1.4 включва чисто теоретично изложение в учебникарски стил без връзка с конкретния научен проблем. Би следвало да се започне с обосновка на необходимостта от приложението на методите на панелния анализ в контекста на

целта и предмета на изследването, т.е. да бъде даден отговор на въпроса: ЗАЩО, с каква цел се използва точно този анализ? Едва след като бъде изяснена връзката с конкретния научен проблем, би следвало да се премине към теоретичните основи на този анализ.

4. В параграф 1.5 авторът предлага групировка на държавите, участващи в изследването, според времето на членство в или гравитация около ЕС, като според мен аргументите за тази класификация не звучат особено убедително, тъй като моментът на приемане в ЕС зависи преди всичко от политически, а не от икономически фактори, особено що се отнася за най-голямата първа група, в която участват държави както от богатия север, така и от по-бедния юг, държави с различна скорост на икономическо развитие, една група, за която не е необходим панелен анализ за доказване на вътрешната хетерогенност. Освен това в първа група са включени държави, които не са и никога не са били членки на ЕС, а от четвъртата група е изключена Турция, като аргументите за това са, че тя е несъпоставима с другите държави в групата и особената политическа обстановка в нея. Според мен това е неубедителна обосновка – особена политическа обстановка през определени периоди е имало и в други държави, такава има например в Китай, но вероятно никой не би изключил тази държава от подобно, но глобално изследване, при положение че тя е основен играч в глобализационните и инвестиционни процеси.
5. Сравнителният анализ, отъществен във втора глава, не се откроява много ясно при подобна структура. В края на главата би следвало да бъдат изведени обобщените резултати от него или да бъде включен като отделен параграф.
6. Въпреки че разглежданият научен проблем е актуален, същото не може да се твърди за резултатите от изследването, които се отнасят за периода 1995 г. – 2013 г.
7. Въпреки че в дисертационния труд са налице приносни моменти, според мен авторът не е успял да ги изведе и формулира по най-оптималния начин в поместената в автореферата справка.

VII. Въпроси

Имам следните въпроси към Константин Капитанов:

1. Защо периодът на изследване приключва с 2013 г.?
2. За какво могат да бъдат полезни резултатите от изследването 8 години след приключване на изследвания период, през които са се променили основни икономически тенденции и закономерности в изследваните групи държави?

VIII. Заключение

Дисертационният труд на Константин Капитанов представлява задълбочено научно изследване, резултатите от което могат да бъдат квалифицирани като приноси, свързани с изучаването на инвестиционния процес и влиянието на преките чуждестранни процеси върху него.

Дисертацията отговаря на изискванията, посочени в Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото приложение и на ПУРПНСЗАД в ИУ-Варна.

Всичко посочено дотук е основание да дам **положителна оценка** на дисертационния труд и да предложа на уважаемото Научно жури да присъди на КОНСТАНТИН ГЕОРГИЕВ КАПИТАНОВ образователната и научна степен „доктор”.

Изготвил рецензията:

/доц. д-р Маргарита ламбова/

01.12.2021 г.

Гр. Варна

Рецензия

Вх. № РД 20-1184 / 23.12.2021 г.

От доц. д-р Красимира Борисова Славева,
Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов
Катедра „Статистика и приложна математика“
Научна специалност „Статистика и демография“

върху дисертационен труд на Константин Георгиев Капитанов
на тема „Влияние на преките чуждестранни инвестиции върху инвестиционния
процес на групи страни от Европа“

за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по докторска
програма „Статистика и демография“ по обявена процедура от Икономически
университет – Варна

Рецензията е изготвена съгласно Заповед на Ректора на Икономически университет –
Варна № РД-06-154/27.10.2021 г. за участие в научно жури, решение на Научното жури
от 02.11.2021 г.

1. Дани за дисертанта.

Константин Георгиев Капитанов е придобил ОКС „бакалавър“ по специалност „Статистика и иконометрия“ през 2011 г. и ОКС „Магистър“ в МП „Прогнозиране на финансови пазари“ през 2012 г. в Икономически университет – Варна. В периода 01.09.2012 г. – 03.09.2016 г. е асистент към катедра „Статистика“ в Икономически университет – Варна и подготвя и ръководи семинарни упражнения по дисциплините „Въведение в статистиката“ и „Статистически изследвания“. През периода 01.03.2017 г. – 31.07.2019 г. заема длъжността „Експерт бизнес развитие“ в „Ред ууд трейд“ ООД – Варна, а от 01.08.2019 г. до момента заема длъжността „Координатор“ в „Микромакс трейд“ ООД – Русе. Владее английски и испански език. Научните му интереси са в областта на икономиката, статистиката, преките чуждестранни инвестиции. Константин Капитанов е автор на 5 доклади, 1 статия, съавтор е в една монография и в един сборник по „Статистика“.

2. Общо представяне на дисертационния труд.

Представеният дисертационен труд на тема „Влияние на преките чуждестранни инвестиции върху инвестиционния процес на групи страни от Европа“ с автор Константин Георгиев Капитанов е в обем от 224 страници, от които 198 страници чист текст. В структурно отношение са обособени увод (5 стр.), изложение в три глави (съответно по 80, 72 и 39 стр.), заключение (4 стр.), използвани съкращения (1 стр.), библиографска справка (8 стр.) приложения (12 стр.), в които са представени основни резултати от емпиричното изследване – получените резултати от тестовете за хетероскедастичност и резултатите от Хаусман тест за отделните групи.

Библиографската справка включва 136 източника, от които 71 на български език, 65 на английски език и 26 електронни адреса. Литературните източници са използвани коректно. Използвана е класическа структура, включваща въведение, изложение в три глави, заключение, библиографска справка и приложения, отговаряща на изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на закона за развитие на академичния състав в Република България.

Дисертацията се характеризира със задълбоченост на изследването, между отделните глави е налице логическа обвързаност – първо са изяснени теоретико-методологическите аспекти на изследване влиянието на преките чуждестранни инвестиции върху инвестиционния процес в групи страни от Европа, след което са анализирани тенденциите в инвестиционния процес в групите страни и накрая са съставени иконометрични модели на влиянието на ПЧИ върху инвестиционния процес на изследваните групи страни и са тълкувани получените резултати.

Темата на дисертационния труд е изключително актуална и значима, защото ПЧИ са мощен инструмент за развитие, както за страните които реализират изходящи потоци, така и за тези които се явяват инвестиционни реципиенти, но същевременно са и опасни за трансформиращите се икономики, тъй като в условията на нисък абсорбационен потенциал може да се предизвикат инфлационни ефекти, а значителното им намаляване може да стане причина за значителна стагнация и забавяне на икономическото развитие.

Обектът и предметът на изследването съответстват на изследователската теза. Изследователската цел е изпълнена, а поставените задачите кореспондират със съдържанието на отделните глави в дисертационния труд. Информационното осигуряване на изследването се базира на официално публикувани първични и вторични източници на статистически бази данни от електронните и печатни издания на Международния валутен фонд, Световната банка и Конференция за търговия и развитие на ООН (УНКТАД). За обработка на статистическите данни са използвани подходящи софтуерни продукти със статистическа и иконометрична насоченост (Microsoft Excel 2010, SPSS Version 19.0, StataSE 10.1). Добре са формулирани ограниченията на изследването.

Дисертационният труд е обсъден на две заседания на катедра „Статистика и приложна математика“ при Икономически университет – Варна и е предложен за защита по реда на ЗРАС в България. Представена е декларация за оригиналност.

Изследването на преките чуждестранни инвестиции и влиянието им върху инвестиционния процес в страните е предизвикателство, тъй като темата е изключително актуална и винаги предизвиква интерес в изследователите, поради което съществуват редица изследвания, разкриващи същността им, особеностите, ефектите от тях за страните, причините за изменението им и т.н., но същевременно дават и възможности за обогатяване на научното знание, за усъвършенстване на моделите, за обосноваване необходимостта от конструиране на нови модели и др. Считам, че авторът не само е приел това предизвикателство, но и се е справил на високо ниво!

3. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд.

Дисертационният труд на докторант Константин Георгиев Капитанов разглежда актуален и значим проблем за анализирането на взаимната зависимост между преките чуждестранни инвестиции и вътрешните инвестиции и начинът и степента ѝ на проявление при отделните групи страни спрямо различната им интеграция в ЕС, развитие на паричните им пазари, достъпност до трудови, стокови и капиталови пазари.

В увода ясно е обоснована актуалността и значимостта на темата, посочена е целта на изследването и са формулирани задачите, които трябва да бъдат решени, дефинирани са обекта, предмета, времевия обхват и работните хипотези на научното изследване, изследователската теза и използваните научноизследователски методи.

Целта на дисертационния труд е да се извърши икономико – статистически в т.ч. и сравнителен анализ и иконометрично моделиране на влиянието на преките чуждестранни инвестиции върху вътрешните инвестиции на групи страни от Европа за периода 1995 г. – 2013 г. За изпълнението на поставената цел са формулирани три задачи и три работни хипотези, които да бъдат проверени в хода на изследването.

В първа глава на дисертационния труд са представени теоретико-методологическите основи на изследване влиянието на преките чуждестранни инвестиции върху инвестиционния процес в групи страни от Европа, като е изяснена същността на международния инвестиционен процес, характеризирани са преките чуждестранни инвестиции в контекста на глобализацията, изяснен е механизъмът на взаимодействие между ПЧИ и инвестиционния процес на базата на преглед и коментар на основополагащи макроикономически теории относно взаимодействието между ПЧИ и инвестиционния процес, взаимодействието на входящи и изходящи потоци ПЧИ с вътрешните инвестиции и е обоснован теоретичен модел на релацията преки чуждестранни инвестиции – инвестиционен процес. Представено е информационното осигуряване на изследването и възможностите, които предоставят съвременните иконометрични модели при изследване влиянието на ПЧИ върху инвестиционния процес, като са изяснени прилаганите подходи за оценка на ефектите в краткосрочен и дългосрочен план. Представени са свойствата и особеностите на различните модели при регресионния панелен анализ, като целта е да се акцентира върху възможностите, които те предоставят, както и алгоритъмът, който трябва да се следва в процеса на изследване. Изведени са предимства и някои характерни особености, които са в основата на развитието на панелните модели. В дисертационния труд се изследват 36 държави от Европа за периода 1995 г. – 2013 г., групирани от автора в четири групи спрямо членството им в ЕС, като е налице достатъчна аргументация за включването на страните в съответната група.

Втора и трета глава са представени резултатите от емпиричното изследване.

Във втора глава са проследени тенденциите в инвестиционния процес на четирите групи страни - страни – учредители на ЕС и присъединени към ЕС през 1995 г., страните, които са присъединени към ЕС през 2004 г., страните, присъединени през 2007 г. и 2013 г. в ЕС, страните - кандидати за членство в ЕС. На основата на извършения

икономико – статистически анализ са изведени изводи и заключения по групи страни – само страните – учредители на ЕС и присъединените към ЕС през 1995 г. са абсолютен нетен износител на преки чуждестранни инвестиции; страните, присъединени през 2004 г. се характеризират с качества на нетни вносители на ПЧИ; страните, присъединени през 2007 г. и 2013 г. се характеризират както с икономически сходства, така и с различия според въздействието на географските фактори и провежданите политики, но при тях общото е че липсват устойчивост на привлечените ПЧИ, поради лоша бизнес среда, нереформирана администрация и съдебна система, значителна бюрократия, волатилна конюнктура и др.; за страните - кандидати за членство в ЕС е характерно, че имат недоразвит пазар и трябва да използват предприсъединителните програми на ЕС, за да създадат необходимата среда за привличане на чуждестранни инвестиции. Авторът много точно отбелязва, че ПЧИ имат ясно изразена връзка с вътрешните инвестиции, но трябва да се отбележи и отчita времевия лаг за ефект и развитие. В резултат на емпиричния анализ е доказано положителното влияние на ПЧИ върху икономическия растеж на икономиките – реципиенти.

В трета глава са представени резултатите от приложението на иконометрични модели на влиянието на ПЧИ върху инвестиционния процес, в три аспекта - основани на класически многофакторен регресионен модел, основани на класически панелен подход, основани на частично аджустиран панелен регресионен модел. Авторът е приложил различни подходи в панелния регресионен анализ - OLS регресия, класическа панелна регресия с фиксирани и случайни ефекти и специфичния частично аджустиран панелен регресионен модел с включена лагова променлива, като по този начин тества заложените работни хипотези и на тази основа формулира заключения и препоръки. Авторът демонстрира високо ниво на познаване на прилаганите методи, коректно използване и тълкуване на резултатите. В резултат на апробираните различни панелни регресионни модели са изведени и обосновани основните детерминанти на корелационните зависимости между вътрешните инвестиции и ПЧИ. Авторът доказва, че статистически значима връзка има само за страните от втора, трата и четвърта група, като това потвърждава хипотезата, че различната степен на икономическо развитие и различната степен на икономическо интегриране водят до различно проявление на зависимостта между бруто капитaloобразуване и ПЧИ. За страните от първа група, включваща страните – учредители на ЕС и присъединени към ЕС през 1995 г., не е установена статистически значима връзка. Авторът обосновава като най-ефективен частично аджустириран панелен модел, в който е включено времето като фактор. Всички апробирани модели са коректно построени, оценени и интерпретирани.

В заключението в синтезиран вид са представени основните изводи от извършеното изследване. Формулираните изводи съответстват на поставените задачи, показват тяхното изпълнение и много точно отразяват извършеното от автора.

Библиографската справка включва 136 източника и те са използвани коректно.

Авторефератът е в обем от 38 страници и е добре структуриран, съдържа необходимите елементи и информация, които съответстват на съдържанието на

дисертационния труд, отразяват постигнатите резултати от автора и основните приносни моменти.

Представенияят за рецензиране дисертационен труд е с логически издържано изложение и следва поставената цел и изследователски задачи, а изводите и заключенията на автора са аргументирани и подкрепени с резултатите от емпиричното изследване. Дисертационният труд има добър научен стил, използваните термини са използвани коректно и това ясно показва високата степен на познаване на същността и съдържанието им. Методологията на изследването е адекватна на поставените цели и задачи, налице е коректно прилагане на статистическите и иконометричните методи - спазени са изискванията за приложението и тълкуването им.

Извършеният статистико-иконометричен анализ се характеризира с висока прецизност и научно издържано тълкуването на получените резултати. В дисертацията е налице изразяване на позицията на автора, което е подкрепено с цитирана литература и тълкуването на резултати от проведеното емпирично изследване. Използвани са подходящи графични изображения, а включените таблици в основния текст са добре подбрани, като съдържат необходимата информационна база и резултати от изследването. Езикът и стилът на автора е добър и разбираем. Техническото оформяне е на високо ниво. Докторантът е изпълнил поставената цел и демонстрира умения за боравене с научни понятия, стремеж към критичен анализ и научен стил на изложението. Налице са авторови постижения и приносни моменти.

Дисертационният труд представлява цялостно, задълбочено и логически обосновано научно изследване, което се характеризира с висока степен на познаване на обекта и обхвата на изследването, теоретичните постановки и концепции, като авторът е извършил задълбочено проучване на макроикономически, статистически и иконометрични изследвания и е систематизирал на научните достижения, в резултат на което е извел редица изводи и заключения, обосновал е необходимостта от разработване на различни механизми за интеграция на различни по степен на развитие пазари, както и разработване на нови инструменти за инвестиране, неотчитани в ПЧИ.

Дисертационният труд на Константин Георгиев Капитанов е в съответствие с изискванията по чл. 34, ал. 2 и ал. 3 от Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Икономически университет – Варна.

4. Идентифициране и оценяване на научните и научно – приложните приноси в дисертационния труд.

В резултат на проведеното теоретично и емпирично изследване на Преките чуждестранни инвестиции в групи страни в Европа, авторът е установил редица закономерности. Дисертационният труд съдържа пет приноса с научно-приложен характер, които обогатяват и надграждат теоретичните и емпиричните изследвания в областта на приложението на статистико-иконометричните методи при анализа на инвестиционния процес и на ПЧИ за четири групи страни в Европа и са апробирани иконометрични регресионни модели.

Приносите са добре формулирани и коректно отразяват изследователските постижения на автора и могат да се обобщят в две направления – приноси с теоретичен характер и приноси с практико-приложен характер.

Приносите с теоретичен характер се базират на задълбоченото проучване на редица макроикономически, статистически и иконометрични изследвания, като на тази основа авторът е разработил и предложил класификация на страните попадащи в изследването спрямо интеграцията им в ЕС, като по този начин се спазват изискванията за обхватност и съпоставимост в изследването (приноси 1 и 2).

Приносите с практико-приложен характер се изразяват в извършване на сравнителен икономико-статистически анализ на инвестиционния процес, в разработването и апробирането на иконометрични регресионни модели в панелна среда с цел прецизиране на основната връзка, установяване на трайни тенденции и съпоставка на получените резултати. Значим е приносът по отношение на обосноваването на необходимостта от разработване на различни механизми за интеграция на различни по степен на развитие пазари, както и разработване на нови инструменти за инвестиране, неотчитани в ПЧИ (приноси 3, 4 и 5).

Считам, че формулираните от автора приноси са реално постигнати, показват основните достойнства на дисертационния труд и са свързани с обогатяване на съществуващите знания и приложението им в практиката. Дори при формулирането им авторът е проявил известна скромност, тъй като в дисертацията са налице и други отчетливи резултати, които също могат да бъдат определени като приноси.

5. Публикации и участие в научни форуми.

Към дисертационния труд са приложени четири самостоятелни публикации - една статия и три доклада, от които един е в международна научна конференция. Представените публикации включват важни части от дисертационния труд и съдържат значими резултати от проведеното научно изследване, което дава основания да се счита, че дисертацията е достатъчно апробирана. Представените публикации съответстват на количествените изисквания по чл. 35, ал. 1, т. 4 от Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Икономически университет – Варна, ако дисертационният труд не е публикуван като монография.

6. Критични бележки и препоръки.

Обстойното запознаване с дисертационния труд ми дава основание да обобщя, че в него няма допуснати съществени пропуски, неточности или противоречия. По отношение на дисертационния труд, неговото съдържание и достигнатите изводи нямам критични бележки, а по-скоро препоръки към автора в бъдещата му изследователска работа. Налице е небалансираност между отделните глави, но го отдавам на стремежа на автора да се придържа към класическа структура от три глави, вместо да обособи отделна глава за информационното осигуряване на изследването и за изясняване на методологията на изследването и прилаганите статистически и иконометрични методи. Извеждането на изводи и заключения в края на всяка глава би повишило още повече

качеството на научното изследване. Докторантът да коментира по-смело недостатъците на отделните иконометрични модели.

Считам, че дисертационният труд обогатява наличното знание по отношение на изследването на преките чуждестранни инвестиции и прилагането на статистико-иконометрични методи за моделиране на влиянието на преките чуждестранни инвестиции върху вътрешните инвестиции на групи страни, съдържа значими идеи и са постигнати реални резултати.

7. Въпроси към дисертанта.

1. Какъв подход бихте използвали за да оцените въздействието на пандемията върху преките чуждестранни инвестиции и инвестиционния процес в страните?
2. Как би се отразило на ПЧИ и инвестиционния процес изпълнението на целите, заложени в Програма „Устойчива Европа 2030“?

8. Заключение

Рецензирианият дисертационен труд на тема “Влияние на преките чуждестранни инвестиции върху инвестиционния процес на групи страни от Европа“ представлява цялостно самостоятелно научно изследване с теоретико-приложен характер по актуален и значим проблем. Докторантът демонстрира солидни теоретични знания и умения за провеждане на задълбочено научно изследване. Считам, че дисертационният труд съдържа значими научни и научно-приложни приноси и напълно отговаря на изискванията и критериите за придобиване на образователната и научната степен „доктор“ от ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане. Всичко това ми дава основание с убеденост да дам категорично положително становище по откритата процедура и да предложа на почитаемото Научно жури да присъдят образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „Статистика и демография“ на докторант Константин Георгиев Капитанов.

20.12.2021 г.

Свищов

Подпись:

/доц. д-р Красимира Славева/

